

Собственик и издател – Венцислав Крумов

ПРЕДУЧИЛИЩНО & УЧИЛИЩНО ОБРАЗОВАНИЕ®

УПРАВЛЕНИЕ • ВЪЗПИТАНИЕ • ОБУЧЕНИЕ

Двумесечно научно-методическо списание

2018

ноември – декември

Брой 6

СЪДЪРЖАНИЕ

ОРГАНИЗАЦИОННО-УПРАВЛЕНСКА ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Ирена Иванова – Съвременни тенденции в
предучилищното образование / 3

Ани Паласкова – Съответствието в ценностите
на членовете на екипа – предпоставка за
високи образователни резултати на децата и
устойчиво развитие на детската градина / 9

ОБУЧЕНИЕ

Христина Величкова – Музеят в помощ на
образователния процес / 14

Веселина Балджиева – Среща с непознат / 24

ИНТЕРВЮ

Гюнай Хюсмен – Бъдете активно търсещи, не
пасивни потребители на знания / 30

Мая Дългъчева – Опасявам се, че не е далеч
бъдещето, когато литературата ще се превърне
в елитарно изкуство, подобно на операта / 36

КРЪГЛА МАСА НА ТЕМА: „ЗНАЧИМИЯТ ВЪЗРАСТЕН – ФАКТОР В РАЗВИТИЕТО НА ДЕТЕТО“

Значимият възрастен – фактор в развитието
на детето / 48

Айше Реджеб – Родителят – първият значим
възрастен в живота на детето / 50

Веселина Йотова – Ролята на учителя за
творческото израстване на детето / 57

Румяна Костадинова – Училището и работещите
в него като подкрепяща среда / 66

СПИСАНИЕТО Е СОБСТВЕНОСТ

И ИЗДАНИЕ НА „ОБРАЗОВАНИЕВК“ ЕООД

ISSN 2535-0692

Редакционна колегия

Главен редактор:

Венцислав КРУМОВ

Зам.-главен редактор:

проф. дпн Нели ИВАНОВА

Членове:

Проф. д-р Ангел ПЕТРОВ

Проф. д-р Георги ИВАНОВ

Проф. д-р Кирил БАНКОВ

Проф. д-р Лучия МАЛИНОВА

Проф. д-р Росица ПЕНКОВА

Проф. дпн Сийка ЧАВДАРОВА

Доц. д-р Албена КРУМОВА

Доц. д-р Огняна ТЕНЕВА

Редакционен екип

Ръководител:

проф. дпн Нели ИВАНОВА

Членове:

Проф. д-р Елена РУСИНОВА

Проф. дпн Яна МЕРДЖАНОВА

Доц. д-р Илияна ГОРАНОВА

Гл. ас. д-р Георги КЛИНКОВ

Д-р Калоян ДАМЯНОВ

Д-р Румяна НЕШКОВА

Д-р Юлиян ПЕТРОВ

Стоил СЪЙКОВ

Международен научен борд

Акад. Анатолий СМАНЦЕР

Проф. д-р Илона ЗУБРИЦКИЕНЕ

Проф. дпн Лариса МИТИНА

• Рубриката се води от доц. д-р Илияна Горанова

ОБУЧЕНИЕ

Музеят в помощ на образователния процес

Христина Величкова – педагогически съветник при СУ „Бачо Киро“, гр. София

През последните години в България все повече музеи започнаха да предлагат образователни програми. Те са насочени към всички посетители на музея независимо техния възрастов диапазон. Все по-често той се превръща в своеобразна образователна среда, която може да се използва за преподаване на различни теми. С настоящия проект ще се направи опит да се представи една тема – „Насилието срещу деца“ на ученици от 5 клас.

Преди да преминем към съдържателното представяне на урока и неговото протичане ще се спра на музея като образователна среда.

Теоретична част: Музеят и образованието.

За Б. Столяров (2004) „19-и век се превръща в крайъгълен камък на извеждането на образователната функция на музея като ключова. Доказателствата за тази теза са значителни – в Англия работата на Г. Кол, дейността на музея Метрополитен в САЩ и влиянието на американските модели върху образователната дейност в музеите в Канада, раждането на музейната педагогика в Германия, идеите в музейното дело в Русия и др.“ (2, 14 стр.)

Музеят е бил „рождбата на античността“, а първият „музейон“ е създаден в Александрийската библиотека, когато се е появила и музеологията – 19 век. В края на същия век възникват и първите музейно-педагогически идеи, които изследователите свързват с развитието на реформаторската педагогика. Френската революция влияе върху формирането на образователната функция на музея. В края на революцията музеите изпълняват функцията на обмен на знание и идеи, а самите експозиции са насочени към извисяване на душата. Отношението на музея към училището са го разбирали като институция, която ще бъде посещавана и от учители с ученици, и от родители с техните деца.

А. Лихтварк (2, стр. 20): „Образователната функция на музеите започва да се разработва системно в първото музеевско списание, което започва да излиза през 1905г. Така с признаването и разработването на тази функция, започва развитието си дисциплина, която по-късно в някои страни получава названието „Музейна педагогика“.

Принципите на изграждане на музея са класифицирани от Медведева и Столяров, като при образователната ценност на музея се спазват три фактора при изграждането му – образователните цели, логиката на съдържанието и съобразяване с психологически способности на образоващите. Използвайки самите обекти от структурата на принципа на училищния учебен план. Също така и „педагогико-дидактически средства“ разрешаващи сетивното възприемане на изучаваните процеси и явления. Следователно в историята на музейно-педагогическата мисъл остават две интерпретации за съвременната функция на музеите – музеят е образователна функция, и другата е: музеят има нужда от педагогизация на структурата.

Съвременната представа за състоянието на музея и образованието предвижда взаимодействие между тях, вследствие на изяви в образователната функция на музеите и специалистите, отговорни за нейната реализация. Съвременното развитие на музейно-педагогическите идеи е предпоставка за създаването на самостоятелна научна дисциплина „Музейна педагогика“. Подхода за конструиране на представа за му-

зейно образование е „отворено образование“ или процес на придобиване на знания. Уеднаквяване на задължителните учебни програми, неформалната и нетрадиционна среда ще са от значение и в положителна посока за образователната функция на музея. Значителна роля в областта на музейното образование има G. Hein. Сърцето на неговата идея е т. нар. „конструктивистки музей“. Негово е и заключението, че образователната теория се състои от две основни теории за познанието и ученето. При обективистичните теории светът е познаваем, а субективистичните теории показват че познанието е процес, а резултатът от него е само временно субективно състояние на учещия. Други теории и гледни точки са, че ученето е активен процес на израстване, основан на индивидуално конструиране. От две от теориите на G. Hein следват четири образователни подхода, които са пряко свързани: **традиционен** – систематичните музеи; **учене чрез откриване** – откривателските музеи; **стимул-реакция /бихевиористичния/** – с подредените музеи; **теории за познанието и ученето** – конструктивистките музеи.

В музеите предлагат възможности за нови преживявания и срещи с обекти и хора, очаквания и чувства и по този начин обогатяват личния си опит. В този аспект за музея и неговите функции за нуждите на посетителя е идеята за интелектуалния комфорт. Главната цел в музеите е конструиране на индивидуални значения под въздействието на образователните послания, които експозициите отправят.

Към тази теза се отнасят и възгледите на E. Matusov и B. Rogoff. При тях става дума за философия на ученето, която има четири типа – традиционен трансмисионен модел; подход, основан на откриването; трансферен подход и подход, основан на общности на учещите се.

Музеят става мост между общността и учещите. Той е място на срещи между различни общностни практики, посетители, по този начин се трансформира в социален медиатор. Образование е термин, насочен върху преподаването и зададените норми. Така отделя едно от друго формалното, неформалното и информалното учене – ученето в музеите. То от своя страна е по-отворено, демократично, близо до

потребностите и интересите на личността. Потенциални субекти на музейната комуникация се явяват възрастните.

Най-често използваните теории в музеите са на Ж. Пиаже, Дж. Брунер, Б. Блум, Х. Гарднър, Колб.

Ръководещ акцент върху работата е положен върху оценяването на резултатите от ученето. Разстоянието от училищното образование дава предпоставки за трудно използваеми методиките за оценяване, по подразбиране на термина „резултат от ученето“ и по разработване на методика за оценка на ефективността. От тук следва, че от предварителния анализ и формиращото оценяване идва идеята за ефективността на работния процес на създаване на музейни експозиции.

От всичко изложено до тук става ясно, че се наблюдава трудност върху поставянето на границите за термина „музейно образование“, по-скоро заради дискуссионните граници и интерпретации на същността и на съвременния музей, и на образованието.

Становището за дизайна на музейно образователни програми за възрастни се предопределя от три ограничения – от особеностите на възрастния учещ се и неговата специфика като музейна аудитория, от актуалните и влиятелни музейни образователни теории, от модерните теории за ученето. Изхождайки от ограниченията, възрастните искат да знаят защо учат, представите им се свързват с ролята на опита им, по този начин се предизвиква интерес и имат възможност за самоусъвършенстване. Все повече се набляга и се обръща внимание на изучаване на особеностите, характеристиките и техните очаквания и мотивация за включване в музейните програми. Счита се, че възрастните, свързани с учебните програми, са разделени в четири групи – търсещи знания или социализация, насочени към изграждане на умения и обичаи музеите. От тук идват и разсъжденията дали за всяка възрастова група не е уместно да се зложат подходящи учебни програми или пресечени точки като основа за дизайн на програмите. В съвременните музеи интереса към обединяване на групите или т. нар. „трансформиращото учене“ – характерно за него е усилието да разберем опита, който има-

ме, а така също и себе си в него. Всичко това зависи от „границите“, които си поставяме сами.

Работещ и ефективен дизайн е перспективна трансформация – тя е неделима с разбирането с осъзнатото и критично оценяване на собствените и чуждите допускания и граници. От така изложеното становище всяка програма има възможност да предизвика положителни промени, които могат да бъдат включени в таксономия в учебните резултати, тя включва шест нива – знания и усъвършенствани умения, обогатени връзки и контакти, нарастваща ценност и осмисленост, променени нагласи или емоции, трансформирана перспектива и опит, променящ живота.

Налице са два критерия за добре конструирана програма – ефективната музейна програма трябва да бъде създадена на основата на обогатяване на опита, втория мярката за качеството на опита е наличието на промяната у участващите.

В книгата си „Дизайн на музейни образователни програми“ доц. дпн Вася Делибалтова насочва тези музейни образователни програми към възрастните, но някои от елементите могат да се приложат и при конструиране на образователна програма за деца.

Практическа част /дидактическо приложение/

Тема на урок: „Насилието срещу деца в V клас“

Цел на урока: Превенция на престъпността и рисковото поведение.

Основните цели на урока:

Учениците трябва:

1. Да бъдат информирани за престъпления, извършени от и срещу деца.
2. Да приемат и осъзнаят проблема с насилието.
3. Да разберат какви мерки ще бъдат взети спрямо тях след извършване на престъпление с цел насилие.

Междупредметна връзка: История и Час на класа

Форма на обучение: Извънкласна

Материали, необходими за провеждането на урока:

1. Материали и снимки от различни видове престъпления, нагледно изложени в залата на музея.
2. Документален филм
3. Лист за индивидуална работа

Времетраене: повече от 45 минути.

Приблизително 1 астрономически час.

№	Етапи при провеждане на урока	Материали	Време
1.	Въвеждане в историята на музея на МВР: – Коя година е създаден; – Каква е целта /защо е основан/; – Каква е експозицията;		3 мин.
2.	Увод, въвеждане в темата: – Един от основните проблеми, свързани със съвременните подрастващи – насилието и агресията; – Извеждане на учениците от постоянната училищна среда; – Учениците ще имат възможността да попаднат в обстановка с много нагледни материали; – Отивайки в музея, децата се сблъскват с работата на хората, работещи в сферата към МВР – по този начин часът може да се използва и за ранно професионално ориентиране; – Насочване към значимостта на проблемите, за които им предстои да чуят – с помощта на много нагледни материали, предоставени от служителите на музея, чрез дискутиране на ситуации по темата чрез наблюдение и видеозаписи; – Запознаването с проблема в по-ранна възраст ще доведе до превенция; – Излага се съпоставянето върху насилието днес и насилието в миналото; – Обобщение на ролята на представителите на МВР в разкриването и разследването на извършено престъпление.		3мин.

№	Етапи при провеждане на урока	Материали	Време
3.	Задавам въпрос: Какво означава според тях насилие и как могат да го избегнат? Учениците се групират на две групи. Когато са готови със задачата, се обсъждат резултатите пред всички. Разискват се отговорите последователно с цялата група и преподавателя отговаря на въпроси, които учениците могат да поставят.		5 мин.
4.	Запознаване на учениците с проблема за живота без ясни правила и граници, поставени от родителите, и спазване на етични и законови норми. Децата имат нужда от ориентация, затова границите са важна част от възпитанието им. Колкото по-разбрано са поставени границите, толкова по-безопасно може да се развива детското поведение. Дават се примери за насилие над деца – физически, психически, сексуално, емоционално и др. видове.		5 мин.
5.	Показват се на учениците материали и снимки от мястото на престъплението, също и достоверни примери с много факти, които биха ги заинтересували. Провежда се разговор в групата как си представят насилствено поведение и какъв според тях е най-добрият начин да се справят с проблема? Очаква се децата да задават въпроси и да споделят свои преживявания от училищния живот. Също така да се събуди и интерес от музейните експонати.	Материали и снимки по стените на залата	5 мин.
6.	В киносалона на музея се прожектира на учениците документален филм, заснет случайно по време на престъпното деяние от камери за видеонаблюдение, както и материали от камери на разследващите, заснети от мястото на престъплението.	Документален филм – прожектира се в киносалона на музея	5мин.
7.	Обсъждане на въпроса: Кои са участниците в такъв вид престъпно деяние и кой страда от престъплението? На листа за самостоятелна работа са написани примери с участниците в деянието – агресор, подкрепящ агресора, жертва и страничен наблюдател, като към страдащите влизат и родителите. Учениците трябва да ги разделят на две групи преки участници и непреки.	Лист за самостоятелна работа	10мин.

№	Етапи при провеждане на урока	Материали	Време
7.	Агресор е изпълнителят на насилието, който кани и други да се присъединят към него. Той ще бъде наказан от съда / когато агресора е под 18 години го прехвърлят към МКППМН за възпитателно дело/, в част от случаите родителите са глобени с парична санкция от районната администрация. В МВР го регистрират като криминално проявен и му правят криминално досие, заради което в бъдеще трудно може да си намери работа. Подкрепящите агресора – винаги присъстват, присмиват се, окуражават агресора, подканват другите да се забавляват. В някои случаи го подвеждат под отговорност като съучастник. В МВР могат да му наложат парична глоба или да го осъдят на затвор. Жертвите – са обекта на насилието, те са объркани, унижени, страдащи. Испитват страх. В повечето случаи се затварят в себе си и не споделят с никой нищо. Страничният наблюдател – преструва се, че не забелязва, не взема страна и не прави нищо. Родителите – зависи дали са от страната на жертвата или на насилника. Ако са от страната на насилника, се срамуват от своето дете, от това което е направило. В повечето случаи те плащат глобата вместо него. Ако са от страната на жертвата, преживяват стреса заедно с него.		
8.	Разглеждат се примери от закона за извършено престъпно деяние с цел насилие. Дават се примери за живота без ясно поставени граници или по-точно без правила, какво би се случило, ако ги нямаше.		5мин.

Мерки, взимани в училищна среда съвместно с други институции:

ДЕКЛАРАЦИЯ

Днес.....20.....г. бях **запознат/а** от педагогическия съветник за **наказателните мерки**, които ще бъдат предприети спрямо мен от училището, Детска педагогическа стая, Местната комисия за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни и отдел „Закрила на детето“, **ако не спазвам** Правилника за дейността на..... училище, както и Наредба №..... на Директора на..... училище.

Трите имена и подпис на ученика от..... клас:.....

Педагогически съветник:

Идеи за допълнителна работа и свързани институции към МВР:

1. Включване на музеите в учебния процес – така музеите могат да помогнат за по-качествено и по-ефективно преподаване на учебния материал.

2. В музеите учениците могат да играят ролята на откриватели/криминалисти.

3. Учениците се водят в МКППМН, обяснява им се процедурата какви мерки ще бъдат взети спрямо тях. Могат да присъстват на възпитателно дело като наблюдатели за случило се престъпно деяние /насилие, извършено върху дете /за по-реална представа/.

4. Обогаляване на мирогледа на децата и учениците – това може да стане, когато има взаимодействие между музей и училище.

5. Предоставяне на възможност за отговаряне и за задаване на въпроси, за дискутиране в една нетрадиционна за тях среда – музейната.

6. Да заобичат музея като място винаги отворено за тях; място забавно, интересно и полезно; място, на което материалите и експонатите „оживяват“ пред очите им.

Използвана информация:

1. Андреев, М., Процесът на обучение. Дидактика., УИ „Св. Климент Охридски“, 1996

2. Делибалтова, В., Музей, образование и метакогниция, УИ „Св. Климент Охридски“, 2016

3. Делибалтова, В., Георгиева, Г., Морозова, Д., Пенкова, С., Дизайн на музейни образователни програми, УИ „Св. Климент Охридски“, 2016

4. Чавдарова-Костова, С., Делибалтова, В., Господинов, Б., Педагогика., УИ „Св. Климент Охридски“, 2012

5. Материали от музея на МВР

6. http://journal.e-center.uni-sofia.bg/site/wp-content/uploads/downloads/2016/10/6_V.Delibaltova1.pdf